Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium
5-26-45

06.11.2026

Dokumendi esitaja:

Kaebuse esitaja:	**MTÜ Ausad Valimised** (registrikood 80339095)
Kaebuse esitaja:	**Märt Põder** (isikukood 37909110298) e-post: tramm@p6drad-teel.net Postiaadress: Jakobi tn 13-2, Tartu linn, Tartu linn, Tartu maakond

KAEBUSE TÄIENDUS

Pärast kaebuse esitamist on kaebajatele lisaks VVK 3.11 saatekirjale saanud teatavaks ka VVK 29.10 koosoleku protokoll nr 57 ning VVK nimel 6.11 antud vastus (LISA 1). Need materjalid täpsustavad kaebuse asjaolusid ja annavad aluse esitada vastuväited VVK saatekirjas esitatud seisukohtadele.

Ühistaotluse käsitlemise ulatus ja menetluslik staatus jäid selgitamata

VVK väidab 3.11 saatekirjas, et liikmete küsimused RVT-le lähtusid muu hulgas kaebajate taotlustest ning liikmed said nende põhjal kujundada oma seisukohti otsuse nr 105 suhtes. Samas märgib VVK 6.11 vastuses, et kaebajate avaldust ja selles esitatud taotlusi koosolekul ei arutatud. Need selgitused ei pruugi olla formaalselt vastuolus: avaldust võidi mitte arutada eraldi menetlusküsimusena, kuigi selle sisu mõjutas liikmete küsimusi ja seisukohti. Selgitamata jääb aga, kuidas VVK ühistaotlust õiguslikult käsitles ning kas taotluses esitatud asjaolusid hinnati järelevalvepädevuse seisukohalt.

Kaebajate ühistaotlus jõudis VVK-ni 29.10 kl 9:16, rohkem kui neli tundi enne koosoleku sisulise arutelu algust ja vähem kui 24h pärast koosoleku toimumisest ja päevakorrast teadasaamist. VVK ei tutvustanud ühistaotlust koosolekul ega selgitanud selle menetluslikku staatust. Samal ajal puudutati taotluse sisu opsüsteemide määramise päevakorrapunkti arutelus. VVK 3.11 saatekirja järgi lähtusid liikmete küsimused RVT-le muu hulgas kaebajate taotlustest ning liikmed said neid otsuse nr 105 suhtes seisukoha kujundamisel arvesse võtta.

Kaebajad ei väida, et ühistaotlus oli valimisseaduse alusel esitatud kaebus. VVK seisukoht, et seda ei saanud käsitada valimisseaduse alusel esitatud kaebusena, ei vasta kaebajate etteheitele: ühistaotlusega juhtisid kaebajad VVK tähelepanu asjaoludele, mille alusel tuli kaaluda RKVS §9 lg1 ja §14 lg5 järelevalvepädevuse kasutamist.

Kaebajad ei väida, et VVK oleks ühistaotluse alusel tingimata pidanud algatama järelevalvemenetluse või jõudma kaebajate soovitud tulemusele. Samuti ei väida kaebajad, et MSVS §6 alusel antava vastuse tähtaeg oli möödunud või et VVK pidi andma ühistaotlusele samal päeval MSVS-i alusel vastuse. Kaebuse ese ei ole vastamistähtaja rikkumine, vaid küsimus, kas VVK hindas enne otsuse nr 105 vastuvõtmist, kas taotluses

esitatud asjaolud andsid aluse kaaluda järelevalvepädevuse kasutamist RKVS §9 lg1 ja §14 lg5 alusel.

Koosoleku lõpus soovis Märt Põder täpsustada avalduse menetluslikku staatust ja küsis, kas MTÜ avaldus ja taotlus jõudsid VVK-ni ja kas need protokollitakse. Koosoleku juhataja vastas, et RVT registreerib selle ja viitas vaatleja passiivsele rollile. Kaebaja ei nõudnud õigust koosoleku arutelusse sekkuda, vaid MTÜ esindaja esitas küsimuse MTÜ esitatud avalduse kättesaamise ja menetlemise kohta. Vaatleja passiivsuse põhimõte ei välista sellise menetlusliku küsimuse küsimist ega sellele vastamist.

VVK 6.11 vastuses märgitakse, et avaldust ja selles esitatud taotlusi koosolekul ei arutatud ning seetõttu puudus alus nende protokolli kandmiseks. VVK ei ole aga selgitanud, milliseid taotluses esitatud asjaolusid liikmed arvesse võtsid, mida nende põhjal kontrolliti ega kas sellel oli järelevalveline tähendus. Seetõttu jääb selgusetuks, kas ja millises ulatuses hindas VVK ühistaotluses tõstatatud asjaolusid oma järelevalvepädevuse seisukohalt ning milline menetluslik tähendus oli sellel otsuse nr 105 suhtes.

Antud vastused ei tõenda probleemide lahendatust

VVK liikmete küsimused ja RVT vastused ei näita, et ühistaotluses esitatud asjaolusid oleks sisuliselt kontrollitud. Olari Koppel viitas küll kaebaja Märt Põdra seisukohtadele ning palus RVT-l tõstatatud küsimusi kommenteerida, kuid RVT nimel Arne Koitme ja Indrek Leesi poolt antud vastused jäid üldsõnaliseks (vt protokolli lk 12).

Samuti ei ole VVK pärast 20.09.2023 koosolekut nr 73 arutanud elektroonilise hääletuse probleeme käsitlevaid raporteid ja uuringuid ega nende väidetavaid lahendusi (jättes jõrvale E-ITS-i üldised infoturbe vahearuanded, mis ei puutu valimiste spetsiifikasse). Seetõttu ei nähtu, millisele tõenduslikule alusele tuginedes sai VVK veenduda, et taotluses osutatud probleemid on lahendatud ja elektroonilist hääletamist on võimalik 2027. aasta Riigikogu valimistel läbi viia RKVS §1 ja põhiseaduse nõuete kohaselt.

Vajalike tõendite laadi ilmestab ka Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni (KVEK) 28.10, st samuti vahetult enne 29.10 koosolekut esitatud pöördumine RVT-le ja VVK-le (LISA 2). KVEK tõi välja, et 2024. ja 2025. aastal ei suutnud RVT tagada siserünnete välistamiseks vajalike auditeerimise probleemide lahendamist. KVEK nõudis riskide kõrvaldamise või piisava maandamise kohta 2027. aasta Riigikogu valimistel dokumentatsiooni, sealhulgas lubatud tarkvaralahenduse lähtekoodi ja testandmeid, probleemi algpõhjuse analüüsi ja täiendatud ohumudelit, parandusmeetmete tegevuskava ning võetud meetmete sõltumatu hindamise tulemusi (pöördumise p 3, lk 2). KVEK-i paralleelne pöördumine VVK poole näitab, millist laadi tõendite abil võiks VVK olla veendunud ja veenda avalikkust, et riskid on maandatud.

Koosolekul selgitas Indrek Leesi, et audiitor edaspidi kontrollib sisuliselt üle ka RVT töötajate poolt töötlemise ajal tehtud toimingud. Selline üldine selgitus ei näita, milliste konkreetsete kontrollide ja tõendite alusel saab järeldada, et senised siseründe võimalused on kõrvaldatud.

Mõju otsusele nr 105

Kaebajad leiavad, et ühistaotluse nõuetekohane menetlemine oleks võinud mõjutada VVK otsust nr 105.

Taotlus jõudis VVK-ni enne otsuse vastuvõtmist ja puudutas otseselt küsimust, kas valijarakenduse ja hääle kontrollrakenduse opsüsteemide määramiseks oli piisavalt alust. Kui VVK oleks ühistaotluses esitatud asjaolusid ja nende kontrollimiseks vajalikke tõendeid enne otsuse tegemist hinnanud, oleks liikmetel olnud võimalik otsustada, kas enne opsüsteemide kehtestamist tuleb nõuda RVT käest täiendavaid selgitusi, tõendeid või teha muid järelevalvetoiminguid.

Seetõttu jäävad kaebajad selle juurde, et kohus peaks hindama, kas ühistaotluse korrakohane menetlemine oleks võinud mõjutada otsuse nr 105 sisu, ning jaatava vastuse korral tunnistada otsus õigusvastaseks ja tühistada.

Lugupidamisega
/digitaalselt allkirjastatud/
Märt Põder
Kaebuse esitaja

Tõendid ja lisad

Lisa 1. FW_ Koosolekul tehtud otsus, salvestis ja protokollimine.pdf;
Lisa 2. KVEK_kiri_Valimisteenistus_Komisjon_28102026.pdf;